

ENTRE EL CONGOST I EL MONTSENY

*Nous llibres sobre Figaró-Montmany
i Tagamanent*

JAUME OLIVER

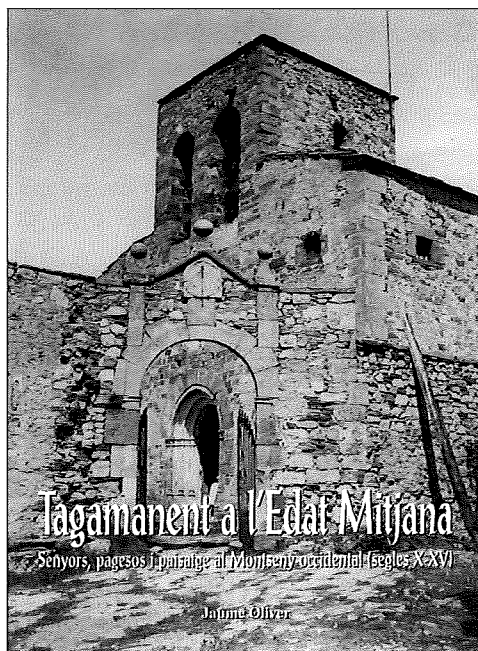
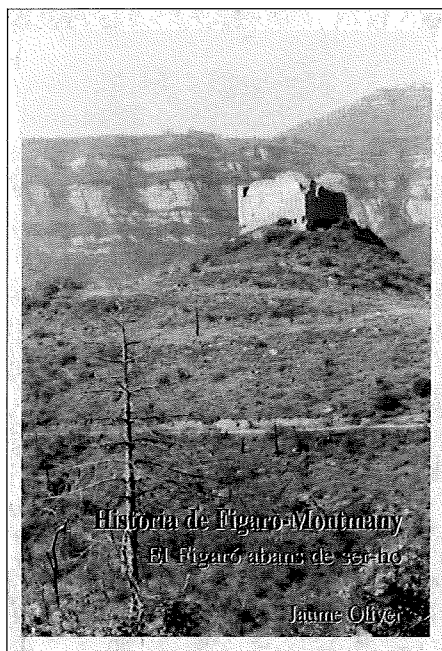
JUSTIFICACIÓ

Per suggeriment dels responsables de les *Monografies del Montseny*, redactem aquesta breu nota informativa sobre l'elaboració i la publicació de tres nous llibres d'història local, dos d'ells sobre el municipi de Figaró-Montmany i l'altre sobre el municipi de Tagamanent. Es tracta de dos municipis veïns, de manera que després de la publicació d'aquests estudis el coneixement del passat d'una bona part del Montseny occidental i de la vall del Congost haurà avançat una mica més.¹ Els dos llibres sobre el municipi de Figaró-Montmany constitueixen la tradicional història local "des dels orígens fins als nostres dies": el primer volum, que va ser publicat l'any 2000, arriba fins a mitjan segle XVI (acaba amb el retorn de l'antic terme del castell de Montmany a la jurisdicció reial l'any 1550) i el segon, que s'editarà enguany, fins a l'actualitat.² El llibre sobre Tagamanent també arriba fins als anys 1500-1550 i, per tant, podria ser considerat la primera part d'una història local; tanmateix, cal dir que el treball s'ha plantejat més aviat com una "història medieval" de Tagamanent, és a dir, un estudi de caire més aviat monogràfic sobre la formació i l'evolució del feudalisme en l'àmbit local, independentment de si en el futur es publiquen altres estudis sobre èpoques més tardanes.

NOTES

1. Aquest sector gaudeix de diversos estudis previs. Entre altres, la *Història de la Garriga* (Josep Maurí, 3 vol., 1949-1953), la *Història del santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós* (Josep Maurí, 1954) i el llibre commemoratiu *Aiguafreda. 1100 anys d'història* (DD.AA. 1998), com també els diversos estudis monogràfics d'història i patrimoni publicats a la Garriga per Contrapunt. Centre d'Estudis i Debats, els treballs premiats anualment a Aiguafreda i, naturalment, els articles que van sortint en diferents números d'aquestes *Monografies del Montseny*. També hi ha el llibre *Tagamanent. Recull de noms de cases i de lloc* (Enric Garcia-Pey, 1998).

2. OLIVER, J: *Història de Figaró-Montmany*. Vol. I: *El Figaró abans de ser-ho*, Ajuntament de Figaró-Montmany, 2000; OLIVER, J: *Història de Figaró-Montmany*. Vol. II: *Èpoques moderna i contemporània*, Ajuntament de Figaró-Montmany, 2003.

CONTINGUT DELS LLIBRES

Els sumaris dels tres llibres, que permetran al lector d'aquesta nota conèixer-ne una mica el contingut, són els següents:

Sumari de la *Història de Figaró-Montmany* (vol. 1)

INTRODUCCIÓ

CAPÍTOL U. El marc geopolític i antecedents històrics

CAPÍTOL DOS. Els senyors eclesiàstics (segles X-XVI)

CAPÍTOL TRES. Els senyors locals (segles XI-XVI)

CAPÍTOL QUATRE. La societat pagesa

CAPÍTOL CINC. El treball

CAPÍTOL SIS. Figaró quan començava a ser-ho

Sumari de la *Història de Figaró-Montmany* (vol. 2)

INTRODUCCIÓ

CAPÍTOL U. Els segles XVI-XVII

CAPÍTOL DOS. De la Guerra de Successió a la Restauració borbònica (1705-1875)

CAPÍTOL TRES. Del caciquisme a la II República (1876-1931)

CAPÍTOL QUATRE. De la II República al restabliment de la democràcia (1931-1979)

Sumari de la *Història de Tagamanent*

INTRODUCCIÓ

CAPÍTOL 1. Tagamanent fins al segle IX

CAPÍTOL 2. Formació i afermament del feudalisme (segles X-XII)

CAPÍTOL 3. De la plenitud i la crisi (segles XIII-XIV)

CAPÍTOL 4. Crisi i reorganització del feudalisme (segles XIV-XV)

CAPÍTOL 5. Feudalisme, treball pagès i paisatge

CONCLUSIÓ: Cap a una interpretació ecològica del feudalisme

OBJECTIUS DELS LLIBRES

Els llibres són resultat d'encàrrecs específics efectuats pels ajuntaments corresponents, que són els responsables de l'edició, per bé que en ambdós casos intervingueren inicialment persones privades interessades en el coneixement i la difusió de la història local dels municipis respectius i, més en general, de la vall del Congost i del massís del Montseny.³ Els orígens dels llibres, doncs, són semblants: la confluència d'interessos entre l'autor,⁴ els promotors inicials de la idea de fer les històries locals i els ajuntaments respectius. Volem fixar-nos, ara, en aquests darrers. Què fa que, actualment, un parell de municipis amb no gaires habitants i pressupostos limitats s'embarquin en la publicació de llibres d'història? Cal pensar que més enllà de la importància atribuïda més o menys normativament al coneixement del passat i a l'afició personal per això del passat de les persones que intervenen en la decisió, hi ha altres motius que fan considerar els beneficis obtinguts de la publicació superiors als esforços –que hi són, segur– que suposa la publicació.

Veiem que, a primera vista, les raons són diferenciades. En el cas de Tagamanent, l'elaboració de la història local es pot considerar part d'un conjunt d'iniciatives dirigides a conèixer i difondre el patrimoni local, en el marc d'un projecte més ampli de desenvolupament local del municipi i, més en general, del sector occidental del massís del Montseny. En aquest sentit, la publicació de la història de l'antic terme del castell de Tagamanent i de les parròquies de Santa Maria i de Sant Cebrià de la Móra s'inscriu en la mateixa dinàmica que l'obertura del Museu de l'Agustí i del centre de serveis del Bellver (impulsats per la Diputació de Barcelona i el Parc Natural del Montseny) o, posem per cas, la restauració en curs dels pous de glaç de l'Avencó (impulsada pel mateix Ajuntament de Tagamanent), i cerca la diversificació productiva del territori mitjançant el desenvolupament del sector turístic cultural. La utilitat de la publicació d'una història local és, en aquest sentit, doble: pels coneixements diguem-ne tècnics que aporta sobre el passat local, que són aprofitables per omplir de contingut les iniciatives de patrimonialització presents o futures, d'una banda; i de l'altra, pel fet que la publicació i distribució del llibre afavoreixen la promoció del municipi en general i del seu patrimoni en particular. Des d'aquest punt de vista, un llibre d'història local és, avui, una singular barreja de l'erudició tradicional, que tants i tan bons serveis ha prestat al país malgrat les seves limitacions, i d'objectius contemporanis semblants als que duen un municipi petit a participar en una fira de turisme. Aquest és el cas del llibre de Tagamanent.

En canvi, la publicació del llibre de Figaró-Montmany no es pot vincular a cap projecte de promoció exterior del municipi ni a la dinamització

del turisme cultural. Això vol dir que es tracta d'un exercici de pura erudició? No. De fet, aquest llibre també vol contribuir al desenvolupament local, però en el vessant més, diguem-ne, "espiritual". En els darrers vint anys, Figaró-Montmany ha canviat molt per l'afegitó de noves poblacions arribades (bé des les rodalies de Barcelona, bé des l'estranger),⁵ per l'abandonament de l'activitat agrícola i el tancament de cases de pagès, per la construcció de l'autovia del Congost C-17, pels canvis en els equilibris de poder entre els diferents grups que integren la comunitat local i d'altres factors. Davant d'aquestes transformacions, la història local ha d'anar dirigida, principalment, a desactivar eventuais inquietuds derivades dels ràpids processos de canvi que encara continuen avui i que fan que el discurs identitari tradicional, normatiu, comenci a ser incapaç de crear consens i cohesió social. Així, cal una història local reconsiderada⁶ que ensenyi que la comunitat local no ha estat mai homogènia ni exempta de tensions, sinó formada per grups socials amb interessos diferents i sovint contraposats, però que simultàniament han estat capaços d'arribar a formes de consens. Una història local, també, que ajudi els autòctons a reflexionar críticament sobre la pròpia identitat, i els nouvinguts a incorporar-se a una comunitat que té un passat col·lectiu diferent del seu, però, en canvi, un present i un futur que ja ho són, de seus. Aquests han estat justament els motius de l'encàrrec i l'objectiu de l'elaboració de la història de Figaró-Montmany.

En el fons, doncs, els objectius dels llibres que presentem no són tan diferents, ja que tots consisteixen en una utilització política (sí, política)⁷ del passat en funció de les necessitats actuals de les societats locals historiades, que habitualment són les que millor saben quina història, quina memòria i quin patrimoni els convenen. No és gens estrany, en aquest sentit, que la multitud de processos patrimonialitzadors actualment en curs arreu comenci a provocar inquietud en alguns historiadors acadèmics i en conspicus historiadors al servei dels estats centrals i no de les comunitats locals.⁸ En el fons, les seves raons no són gaire diferents de la inquietud que provoquen en els partidaris dels revoltats l'any 1936 els esforços endegats recentment per a la recuperació de la memòria històrica de la Guerra Civil i la repressió. Arreu es tracta de l'expressió de la necessitat de coneixement, de record i de representació de fragments del passat, dels quals els seus promotors han estat privats durant molt temps per part o amb l'antuència dels que ara, justament, s'inquieten.

Per tot això, en els casos que hem comentat aquí la història local s'ha posat al servei dels objectius plantejats per les institucions democràtiques que l'han encarregada, i que han valorat la utilitat de la història per al desenvolupament local.

1. Aquest sector gaudeix de diversos estudis previs. Entre altres, la *Història de la Garriga* (Josep Maurí, 3 vol., 1949-1953), la *Història del santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós* (Josep Maurí, 1954) i el llibre commemoratiu *Aiguafreda. 1100 anys d'història* (DD.AA. 1998), com també els diversos estudis monogràfics d'història i patrimoni publicats a la Garriga per Contrapunt. Centre d'Estudis i Debats, els treballs premiats anualment a Aiguafreda i, naturalment, els articles que van sortint en diferents números d'aquestes *Monografies del Montseny*. També hi ha el llibre *Tagamanent. Recull de noms de cases i de lloc* (Enric Garcia-Pey, 1998).

2. OLIVER, J: *Història de Figaró-Montmany*. Vol. I: *El Figaró abans de ser-ho*, Ajuntament de Figaró-Montmany, 2000; OLIVER, J: *Història de Figaró-Montmany*. Vol. II: *Èpoques moderna i contemporània*, Ajuntament de Figaró-Montmany, 2003.

3. En el cas de Tagamanent, es tracta de l'Enric Vives, antic president de l'Associació d'Amics de Tagamanent, i en el de Figaró-Montmany, de Xavier Vila. Ambdós es poden considerar, en el seu àmbit, veritables dinamitzadors culturals.

4. Vinculat per arrels familiars amb Tagamanent, Figaró-Montmany i la Garriga, on viu actualment.

5. L'any 2002, la població estrangera censada era de 96 persones, que representaven el 10,1% de la població total, xifra relativament alta.

6. Que passaria també per la desitjable inclusió en els ensenyaments universitaris d'història o humanitats, dels quals, ara com ara, és inexplicablement absent.

7. Utilització no vol dir necessàriament manipulació, encara que de vegades aquesta manipulació es produeixi. Vegeu HEARTOG, F. & REVEL, J: *Les usages politiques du passé*, París, 2001.

8 Vegeu Alain GUERREAU: *L'avenir d'un passé incertain*, París, 2001, pàg. 98-99; Jacques LE GOFF: *Patrimoine et passions identitaires*, París, 1998.